

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Gazsi Dénes

**Az arab nyelvi elemek osztályozása Sa'di műveiben –
Szóösszetételek és igei frázisok**

DOKTORI TÉZISEK

Nyelvtudományi Doktori Iskola
Iranisztikai Doktori Program
Témavezető: Prof. Dr. Jeremiás Éva, egyetemi tanár

Az arab nyelvi elemek osztályozása Sa'di műveiben – Szösszetételek és igei frázisok

DOKTORI TÉZISEK

A perzsa a világ azon nyelvei közé tartozik, melyek szókincsállományát évszázados fejlődésük során egy másik nyelv - jelen esetben az arab - nagymértékben befolyásolta. A perzsa vonatkozásában ez a folyamat az i.sz. 7. században meginduló új vallás, az iszlám hódításaival kezdődött, amikor az Arábiai-félszigetről kirajzó addigi nomád arabok egy új vallás zászlaja alatt kívánták egyesíteni a Közel-Kelet, majd a Közép-Kelet és Észak-Afrika népeit. A térségben a mélyreható változások azáltal indultak meg, hogy az arab vált az uralkodó osztály, az iszlám, a közigazgatás, sőt szélesebb értelemben a tudomány és az irodalom hivatalos nyelvéné is. A meghódított népek, köztük az iráni etnikumúak is, a megújult társadalmi, kulturális, vallási és politikai elvárásoknak eleget téve elkezdtek hódítóik nyelvével ismerkedni. Az arab és az iráni népek kulturális kölcsönhatása a hódítást követő két-három évszázadban óriási jelentőségre tett szert, az arabul íródott szépirodalom és tudományok legjelesebb művelői közt sokan iráni gyökerekkel rendelkeztek. Az újperzsa nyelv kialakulásának folyamatában még számos kérdés áll tisztázatlanul, annyi azonban bizonyos, hogy az arab kormányzat alá tartozó területek keleti perifériáján, Horászán tartományban jöhetett létre, körülbelül a 9. század folyamán. Az arab lexikai elemek már e korai időpontban megkezdték beszivárgásukat a még fiatal újperzsa nyelvbe, ezáltal töltve be a hódítások után keletkezett űrt a közép-perzsa adminisztráció eltűnése és egy merőben új gazdasági, kulturális és társadalmi élet születése között. A rákövetkező évszázadokban semmi sem állta útját az arab nyelvi elemek beáramlásának, s míg a 10. században az arab szavak száma az újperzsában harminc százalék körül mozgott, addig a 12. századra ez az arány ötven százalékra növekedett. A lexikai elemek beáramlását korlátozott mértékben grammatikai elemek is követték. Ez a tendencia ettől fogva gyors léptékkal folytatódott, és olyan erőre kapott, hogy a 13. századra a teljes perzsa irodalmat áthatották az arabizmusok. Ekkorra az irodalmi nyelvnek szinte szükséges részévé, kötelező elvárásává vált az arabizmusokban bővelkedő kifejezőmód. Egy adott műben minél több arab elem szerepelt, annál értékesebbnek és irodalmasabbnak számított. Mindez kiválóan tetten érhető a 13. századi

Perzsia tán legkiválóbb irodalmárának, Sa'di-nak a műveiben. A kor igényeinek megfelelően Sa'di teletűzdelte műveit a legcirkalmasabb arab lexikai elemekkel, melyek megértése sokhelyütt nemcsak perzsa, hanem arab nyelvi tudást is igényel.

Ez az ok vezérelt arra, hogy 2004-ben iranisztikai szakdolgozatom során megpróbáltam tömören és teljességre való törekvés nélkül bemutatni, hogy legbefolyásosabb munkájának, a *Golestân* (Rózsáskert) című verses prózai könyvének szövegébe az arab nyelv milyen széleskörű rétege került bele. A műből kigyűjtött nyelvi anyagnak akkor csupán egy töredékét használtam fel, és mindössze a szavak, illetve kifejezések szintjén tudtam e terjedelmes tárgykörbe valamifajta betekintést nyújtani. Doktori disszertációmban ezt a bonyolult fonalat kívántam tovább bogarazni. Noha eredetileg ezt szerettem volna, kutatásom során rájöttem, hogy a Sa'di összes művében föllelhető arab elemek szisztematikus osztályozása és földolgozása óriási feladat lenne. Ezért inkább olyan nyelvi kérdésekre összpontosítottam, melyek a perzsa nyelvtan vitás pontjai nemcsak az iráni, hanem a nyugati nyelvészek számára is. Ezek a vitás pontok a szóösszetételek körül forogtak, pontosabban az ún. igei frázisok (vagy általánosabban, de pontatlanul összetett igék) és az arab birtokos szerkezetű kifejezések körül. Munkám során egyre inkább világossá vált számomra, hogy nagyon kevés szakirodalom áll a kutató rendelkezésére, ha el akar igazodni az újperzsába átkerült arab nyelvi elemek morfológiai sajátágaiban. A legtöbb forrás, szakkönyv, legyen az iráni vagy nyugati, általában megbízhatatlan, ellentmondásos, olykor a terminológia terén kimondottan kaotikus, vagy sokszor egyáltalán nem is létezik megfelelő forrásanyag. Így lényegében minden egyes grammatikai problémához összegyűjtöttem a releváns szakirodalmat, majd saját magam próbáltam átverekedni az egyáltalán nem könnyű fejtegetéseken, melyek a legtöbb esetben nem is oldanak meg semmilyen problémát. Talán azért, mert ezeket a problémákat nem is lehet megoldani. Ebből kifolyólag disszertációmban én is arra törekedtem, hogy megmutassam a problémákat a kigyűjtött adatok fényében, és továbbgondolkodásra illetve további kutatásra ösztönözzem az újperzsa nyelvvel foglalkozó tudósokat.

Disszertációm felépítésében a következő egységeket hoztam létre: az első fejezet általános információkat tartalmaz a „főszereplőről”, Sa'di-ról, a műveiről, az általam használt szövegkiadásokról és szótárakról, a nyelvi anyag gyűjtésének és értékelésének módjairól. A második fejezet az újperzsa nyelvet tárgyalja, történetét és fejlődését, periodizációjának anomáliáit és a klasszikus perzsa variánsait. A harmadik fejezet az arab-perzsa nyelv

interferenciájának történeti jellegű leírása, mely felöleli a perzsa nyelvi elemek bekerülését az arabba, és az arab nyelvi elemek bekerülését a perzsába nemcsak a klasszikus korban, hanem a modern arab nyelvjáráásokban is. Ez a fejezet tartalmaz még egy értekezést a perzsában található arab elemek típusairól, és a vonatkozó kutatástörténetről is. A negyedik és az ötödik fejezet tárgyalja kizárólagosan a Sa'di műveiből gyűjtött összetételeket: az igei frázisokat és az arab birtokos szerkezeteket. Mindkét fejezet végén található egy rövid összefoglalás, melyben felsoroltam azokat a kifejezéseket, melyek a különböző szótárak tanúsága szerint Sa'di által kizárólagosan használt szóelemek lennének. A disszertáció fő korpusza egy önálló fejezettel zárul, melyben egy összegzés keretében a tapasztalataimról és következtéseimről írtam. Az összegzést az elsődleges és másodlagos források felsorolása követi, mely kiegészül egy tematikus bibliográfiával is.

Kutatásom során, melynek állomásait a disszertációmban részletesen taglaltam, az alábbi eredményekre jutottam:

1. A klasszikus perzsa nyelvről, és a benne meghúzódó arab nyelvi elemekről semmilyen összefoglaló diakrón elemzéssel nem lehet teljes képet kapni, hiszen a klasszikus perzsa nyelv nemcsak hogy nem rendelkezett egységes nyelvi és irodalmi normával, hanem a nyelv sajátos fejlődéséből kifolyólag nehéz határokat húzni az újperzsa egymást követő történeti fázisai közt. Olyan nyelvi formák, szóképzési eljárások, melyeket a grammatikai hagyomány későinek vagy máskor archaikusnak tart, sokszor már jóval korábbi vagy későbbi korokban is felbukkannak. Azt lehetne mondani, hogy az újperzsa összes nyelvfejlődési státusza minden korban egyaránt jelen van. Ebből következik, hogy az újperzsa nyelv széleskörű áttekintéséhez az egyetlen helyes megoldásnak az tűnik, ha az egyes szerzők nyelvezetét szinkrón elemzésnek vetjük alá, és ezeket egymás mellé téve lehet beszélni egy adott korszak nyelvi helyzetéről. Ehhez első lépésnek a Sa'di-val foglalkozó disszertációim tekinthető.

2. Közismert tény, hogy az újperzsa nyelv korábbi korszakaihoz képest az egyik legsajátosabb szóalkotási folyamat az igei frázisok képzése volt. Az igei frázisok az egyszerű igékkel ellentétben minden esetben egy nominális és egy igei elemből állnak, melyeket a szakirodalom többsége aszerint csoportosít, hogy mely szófajhoz tartozik a nominális elem. Kutatásom alatt olyan igei frázisokat gyűjtöttem ki Sa'di műveiből, melyek nominális része arab nyelvi elem, és azt vizsgáltam, hogy ezek morfoszintaktikailag hogyan épülnek be a

perzsa szövegkörnyezetbe. Az derült ki számomra, hogy a grammatikusok hiedelmével ellentétben sokkal több laza, feltörhető, tehát nem állandósult szintaktikai szerkezet található a szövegekben, noha bizonyos esetekben egy adott kifejezés átmenetet képez a két csoport között. Ilyenkor mindig érdemes megfigyelni, hogy a kifejezés kiegészülhet-e prepozíciós szerkezettel, vagy feltöri-e az adott példában valamilyen morfológiai elem.

3. Egy másik probléma, ami már az igei frázisok kapcsán is felmerült, és a perzsába beépült arab birtokos szerkezetek vizsgálatánál folytatódott, hogy biztosak lehetünk-e abban, hogy egy perzsa birtokos szerkezetben a módosított elem kizárólag főnév lehet. Elkerültek ugyanis olyan példák, melyek jól mutatják, hogy az adott szószerkezetben egy melléknevet módosítunk, és noha a szerkezetek jelentése transzparens, morfológiai elemzése komoly problémát okoz.

4. Egyszerű statisztikák készítése után megoldóni látszott az az elterjedt föltevés is, hogy Sa'di „legarabizáltabb” műve a *Golestán*. Gyűjtőmunkám során világossá vált, hogy a *Golestán* mellett a *Bustán* és Sa'di lírai versei ugyanolyan mennyiségű összetételt tartalmaznak, noha az igei frázisok és az arab birtokos szerkezetek eloszlása illetve előfordulásuk száma a szövegekben közel sem egységes.

5. A kigyűjtött példák elemzésénél jobb híján a perzsa szótárak értelmezéseire hagytokoztam, melyeknek egy része tartalmazza azokat a szöveghelyeket is a perzsa irodalomban, ahol az adott szó vagy kifejezés előfordul. Bár teljesen tisztában vagyok azzal, hogy a szótárak szómagyarázatai sokszor esetlegesek, mégis a példáim többségéről úgy tűnik, hogy kizárólag Sa'di használta őket, legalábbis saját koráig. A szövegek olvasása közben amúgy is érződik Sa'di innovatív nyelvi stílusa, melyet ezek a szótári adatok alátámasztanak. Az általam vizsgált arab szerkezetek így már nem pusztán arab elemek, hanem „Sa'di-elemek” is, melyek sajátos és egyedülálló ízt adnak műveinek. Ezek az idioszinkratikus elemek úgy keletkeznek, hogy Sa'di az eredeti jelentésétől eltérő értelemben vagy alakban használ egy kifejezést, mely olykor arabban csak elméletileg létezett konkrét jelentéstartalom nélkül, vagy olyan sajátos formában alkalmazta egy versben, ami a későbbiek során sem vált a perzsa nyelv szokánszavának elemévé.

6. E többnyire nehezen értelmezhető szóállomány miatt a Sa'di korát követő századokban számos probléma lépett fel a szövegek nyelvi értelmezése során. Ezt legjobban

az tanúsítja, mennyi kéziratváltozata lehetett akár egyetlen szónak is. Világosan kidomborodik a későbbi másolók azon hajlama, hogy saját koruk nyelvi ízlése szerint itt-ott belejavítsanak a szövegtestbe, hiperkorrekt szóalakokat hozzanak létre, a számukra már nem ismert arab szavakat egy másikkal, néha fiktív szóval helyettesítsék, sőt olykor egy még bonyolultabbra cseréljék le a már amúgy sem megszokott szóhasználatot. Ez a felismerés igazolni látszik azt a feltevésemet, hogy az iráni és az arab kultúra folyamatos és kölcsönös eltávolodása a 13. századtól fogva egyre kevesebb igényt támasztott a perzsákban arra nézve, hogy a muszlimok hódítását követő több évszázados arab kulturális dominancia hatására továbbra is alapos arab nyelvtudásra tegyenek szert. Sa'di, kortársai, de még tán a rákövetkező száz év irodalmárai számára nem okozott semmilyen nehézséget a legcizelláltabb arab nyelvi stílus megértése sem, sokan mindkét nyelvet anyanyelvi szinten sajátították el. Nemcsak az arab nyelv, hanem az arab kultúra és vallási tudományok legszélesebb körében is járatosak voltak. Mindkét nyelven egyaránt alkottak, s ezekből az alkotásokból egyértelműen kitűnik az a felhalmozott tudásanyag, amit az arab és iráni népek közösen fektettek le kulturális összhatásuk évszázadai folyamán.

7. Sa'di alkotásaiban természetesen sokkal bonyolultabb és nyelvtanilag nehezebben megfogható rétegeiben is jelen van az arab nyelv hatása, nem is beszélve a rímes próza eszközét követni kívánó arabos szójátékokról, és a párhuzamos szerkesztésű mondatrészekről vagy teljes mondatokról. Sőt, a szöveget újra és újra átjárják valószínűleg a szerző által költött arab versrészletek, illetve a Koránból, a prófétai hagyományból vagy akár csak arab közmondásokból vett idézetek. Mindezek a mélyebb nyelvi rétegek feltárása, kiegészülve az arabul íródott betétek átdolgozásával, még egy hosszas szövegkutatás témája lehetne.

8. A Sa'di-t követő későbbi korokban, s így a mai perzsa anyanyelvűek számára is, akik már nem mutatnak különösebb gyakorlatot a díszített arab szóvirágok és grammatikai struktúrák terén, könnyen belátható módon komoly nehézségekbe ütközhet végigverekedni magukat ezeken a szövegeken. Hiába használnának akár arab szótárakat is, a szövegekben meghúzódó kifejezések, szerkezetek, tükröfordítások, nyelvi formulák alapos arab nyelvtani ismereteket is megkövetelnek. Az arabul tudók számára sem olyan könnyű a helyzet, hiszen mindezek az arab elemek a perzsába átültetve sajátos ízt kapnak, s ily módon lényegében már eredeti arab környezetükben sem állnak meg a helyüket. Véleményem szerint a *Golestán*, illetve a szerző egyéb munkáinak nyelvezete egy olyan sajátos szépirodalmi kifejezésforma,

amely alkalmatlan arra, hogy bárki is ebből tanuljon perzsául. Az irániak számára azonban minden értelmezési nehézség dacára e nyelvezet pontosan megfelel azoknak az elvárásoknak és szépérzéknek, mely szerint egy igazán értékes irodalmi műnek igazán nagy mennyiségű, időnként az érthetatlenség határát súroló arabizmust kell felölelnie.

A disszertáció témáját szorosan érintő publikációim:

1) Arabic Proverbs from Iran: Some Characteristics of Arabic Spoken in Khūzistān Province, In: S. Procházka, V. Ritt-Benmimoun (Eds.): *Between the Atlantic and Indian Oceans, Studies on Contemporary Arabic Dialects, Proceedings of the 7th AIDA Conference held in Vienna from 5-9 September 2006*. Neue Beihefte zur Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes, Band 4. Wien, Münster: Lit Verlag 2008. pp. 195-205.

2) Az arab szóelemek típusai Sa'di *Golestān* című művében: Az arab birtokos szerkezet használata, In: *Orientalista Nap 2005, 2007*. Budapest: MTA Orientalisztikai Bizottság, ELTE Távol-Keleti Intézet, Budapest 2008, pp. 50-58.

3) Shi'ite Panegyric Poems from the Township of Dašt-i Āzādagān (Khūzistān), In: *Romano-Arabica VI-VII, Proceedings of the Colloquium Peripheral Arabic Dialects, University of Bucharest, Center for Arab Studies*, Bucharest: Editura Universităţii din Bucureşti 2006/2007, pp. 39-49.

4) Some Arabic and Persian *termini technici* of Fishing and Pearl-Diving Current on Both Sides of the Gulf, In: *Proceedings of the 1st Linguistics in the Gulf Conference, 2007*, Qatar University, College of Arts and Sciences, Department of Foreign Languages. (megjelenés alatt)

5) Arabic-Persian Language Contact, In: S. Weninger, M. P. Streck (eds.): *Handbook of Semitic Languages, Handbooks of Linguistics and Communication Science*. Berlin – New York: Walter de Gruyter. (megjelenés alatt)

The Classification of the Arabic Language Elements in Sa'di's Works – Phrasal Compounds

ABSTRACT OF THE DOCTORAL DISSERTATION

The vocabulary of the New Persian language has to a great extent been affected in its long development by Arabic language elements. This process traces back its roots to the 7th century AD when, following the Islamic conquest of Persia, Arabic became the *lingua franca* of the literary and scientific life. With the formation of New Persian (and its first two phases, Early Classical and Classical Persian) in the 9th century, Arabic lexemes started to flood into the newly-born language, filling the gap between the disappearance of the Middle Persian administration and the birth of a completely new economic, cultural and social life. In the following centuries there was nothing to stop Arabic lexical and even grammatical elements from overwhelming Classical Persian. By the 12th century, the proportion of Arabic lexemes had already risen to almost 50 per cent, and they kept on growing until, a century later, every field of the Persian *belles-lettres* was inundated with them. This can easily be perceived in the writings of one of the most important personalities in Classical Persian literature and the biggest poet of 13th-century Persia, Sa'di. Following the norms of Persian prose writing and poetry of his time, Sa'di did not hesitate to fill his works with a large variety of Arabic language elements.

As a graduate student of Arabic and Persian at the Eötvös Loránd University of Sciences in Budapest, I was obliged to conduct readings in various Classical Persian literary texts, among them two chapters from Sa'di's most notable prose work, the *Golestân* (Rose Garden), and one chapter from his other fascinating lyrical work, the *Bustân* (Orchard). These texts were from a linguistic point of view nowhere easy, especially when my colleagues, who were not versed in Arabic at all, realised that they could not grasp whole passages from the text without resorting to an Arabic dictionary. Furthermore, as Sa'di's language was and still is considered to be one of the zeniths of Persian literature, I started to wonder why Iranians stuck to this opinion when his language was merged as much into Arabic as it did into Persian, and basically many of his lines were not understood even by native speakers. These

contemplations and my growing affection for Sa'di's diction led me to the decision to dedicate my graduate thesis at the Department of Iranian Studies to an analysis of some Arabic language elements in Sa'di's *Golestān*. In that thesis, I investigated Arabisms firstly on the level of words and secondly on the level of phrases. My work on the Arabic elements in Sa'di's oeuvre was far from complete. But on the whole, why was it necessary (or at least logical) to pick one writer from the vast ocean of the Persian men of letters and examine exclusively the language of one or the other? The answer is uncomplicated: Classical Persian had neither a consistent literary nor a consistent language standard; therefore no comprehensive grammar for the language could ever be draught. In my view, in order to reach some kind of conclusion with respect to many linguistic phenomena in Classical Persian, the idiosyncratic features of every single writer and poet should be scrutinised separately. Only by putting the dictionaries and analyses of the characteristics of all writers next to one another could the modern linguist get an overall picture of the Arabic elements in Classical Persian. After finishing my M.A. thesis I was keen on widening the scope of the analysis but as my research progressed I realised that perhaps a few more dissertations would be necessary to cover every topic that popped up during my reading of the texts. As a consequence, I decided to focus on two of the most intriguing peculiarities of New Persian in the realm of phrasal compounds: verbal phrases with an Arabic nominal element and Arabic genitive constructions incorporated into Persian sentences. What I did was sifting through the complete works of Sa'di, not just his most renowned *Golestān*, the *Bustān* and the *Ġazaliyyāt* (lyrical poems), but his remaining prose writings as well, and gathering language material from his entire *opera*. I would not have needed to exert an enormous effort towards gaining insight into these fields had there been plentiful and reliable related studies at my disposal. As the sources on almost all of these disciplines, whether they be Iranian or Western, are generally unreliable, contradictory and meagre if not non-existent, I had to struggle to describe a certain phenomenon and to draw some form of a conclusion at the end. Even if a linguistic study treats a topic thoroughly, it is usually confined to only one topic, which is then hard to fit into a more general picture and to put the pieces of the mosaic together. In my dissertation, I proposed to present in a succinct manner to what extent and how Arabic language elements were incorporated into Sa'di's works. I by no means set myself the task of discussing all the language elements I had gathered from his writings. Instead, I concentrated on some linguistic issues that tended to be the subject of debate among Iranian and Western grammarians alike. These linguistic issues centred on phrasal compounds, more precisely on the so-called verbal phrases (or by the native linguists "compound verbs") and the Arabic genitive construction.

Based on the preceding deliberations, the structure of this dissertation can be described as follows: the first main chapter contains general information on the “protagonist” of the analyses, Sa’di, and his writings; the text editions and dictionaries I used; and the methods of collecting and evaluating the language data from the primary sources. The second chapter discusses the New Persian language, its history and evolution, the problems of its periodisation and the variants of Classical Persian. The third chapter is a description of the Arabic-Persian language contact that encompasses the reciprocal process of integrating Persian elements into Arabic and Arabic elements into Persian not only in the classical era but also in modern Arabic vernaculars. This chapter also contains a study on the types of Arabic language elements in New Persian and the scholarly research history of this phenomenon. Chapter Four and Chapter Five deal exclusively with the analysis of phrasal compounds in Sa’di’s works: with the so-called verbal phrases and the Arabic genitive constructions respectively. Both of these chapters include a summation that lists those expressions that can be considered idiosyncratic usages of Sa’di. The main part of the dissertation ends with a separate chapter for an all-inclusive summary and the enumeration of conclusions to be drawn. The study is then wound up by the inventory of primary and secondary sources, which is supplemented with a thematic bibliography of the main scientific subfields examined throughout the dissertation.

In the course of my research, the stages of which are elaborated in detail in the dissertation, I have come to the following conclusions:

1. Upon reading Sa’di’s writings, it becomes more and more obvious that it is extraordinarily controversial to try to mark clear borders between various phases in the evolution of New Persian, as forms that are considered to be archaic and obsolete tend to coexist with newly coined forms in much later times than one would expect. Or vice versa, forms that are commonly deemed “new developments” in the history of New Persian can in fact already be found in texts of the formative years of New Persian. One should therefore ascertain with a clear conscience that no real evolutionary phases can be distinguished in the progress of the New Persian language and that every stage of it is simultaneously present at all other ages. This plainly points to the fact that exclusively diachronic or synchronic analyses of New Persian are unfeasible to carry out. But what can be done is to explore how

each and every writer conjured with his mother tongue. A first step towards this is my doctoral dissertation.

2. No one has ever doubted that verbal phrases that include a nominal and a verbal element are abundant in New Persian. But what gradually crystallised for me from Sa'di's lines is that he used syntactic structures much more frequently than verbal phrases as set expressions. However, there is a certain degree of transition between the two categories and on occasions it is nowhere easy to decide which of the two we are confronted with. A helping hand is to scrutinise whether or not the phrase governs a preposition or whether it is broken up by any morphological element. But even then, no decision can easily be made.

3. A further problem that emerges from the investigation of verbal phrases and Arabic genitive constructions is how it can be possible that an adjective as a nominal element of a verbal phrase can be complemented by a noun through a Persian genitive construction. Or has the need arisen to rethink the inveterate assumption that the modified element of a Persian genitive construction can only be a noun? The question pops up as I have found some expressions in the corpus where it is manifest that an adjective is modified, and although the expressions are semantically transparent, their morphological analysis would cause insurmountable difficulties.

4. Is the *Golestân*, from among Sa'di's works, the most "Arabicised" one, as it is widely believed? As I was gathering the data from his oeuvre, I realised that the *Bustân* and especially his lyric poems (*Ġazaliyyât*) are as much permeated with Arabic phrasal compounds as the 'Rose Garden', although the distribution of verbal phrases and Arabic genitive constructions in the individual works is different.

5. During my analysis of Sa'di's language I took notice of what I called Sa'di's "innovative style". By this term I meant that in his Persian diction, Sa'di freely used Arabic words in a different meaning than their original meaning, while at the same time, he seemed to have coined words from Arabic roots that either only theoretically existed in Arabic but were not in circulation there, or appeared to have been new coinages that never came into general use in Persian later on. Accordingly, such idiosyncratic expressions are no more mere Arabic elements but rather "Sa'di-elements" in the Persian texts. Many pertinent examples are to be found among the Arabic genitive constructions he integrated into his writings.

6. During my work with the texts, it has become more and more evident to me that the generations following Sa'di's life faced many problems when trying to decipher the corpus in a linguistic sense. From the number of variant readings of certain words, expressions and their contradictory explanations, it visibly emerges that later copyists of the manuscripts were sometimes unable to find out what these phrases meant and therefore readily amended their spelling according to the linguistic taste of their own era. Through this "normalisation" of the orthography they at times obtained hypercorrect forms, or they substituted Arabic lexemes no longer known to them for more current (or even fictitious) Arabic and Persian words, or they replaced the already over-elaborate expressions with even more ornate ones. This perception certifies my assumption that the gradual and mutual estrangement of the Arabic and Persian culture after the 13th century made less and less demand in the Persian-speaking peoples for preserving the need for mastering the Arabic language after the century-old cultural dominance of Arabic. Sa'di, his contemporaries and their literary successors in the subsequent one or two centuries ran into no difficulties in understanding even the most polished Arabic style; they mastered both Arabic and Persian on a native level. Furthermore, they were well-versed in the Arabic cultural and religious sciences as well, whereupon many of them composed in both tongues. From their works appears the vast knowledge that the Arabs and Iranians accumulated and recorded during their cultural interrelation in the course of the centuries.

7. Sa'di's diction was affected by Arabic on more complex and grammatically less tangible syntactic levels of the texts, not to mention the recurrent Arabic wordplays that follow the regulations of the rhymed prose and the parallel sentence parts or entire sentences. Moreover, adaptations from the Qur'an and the Hadith as well as Arabic proverbs and verses probably invented by Sa'di himself are dotted around the corpus. The investigation of these deeper linguistic layers together with the analysis of the Arabic insertions would be a fruitful ground for further studies, as linguistic cogitations on Sa'di's language are far from complete.

8. In later centuries, as well as in our modern times, native speakers of Persian have invested no great deal of effort in gaining wide experience of understanding Arabic rhetorical flourishes, and they can only grasp these elements by the sweat of their brow. A good command of Arabic has always been a must to read Classical Persian literature fluently; otherwise one could not get along with the words, phrases, loan translations and linguistic formulae in the Persian texts. But even those who are well-versed in Arabic stop short

sometimes as they continually come across expressions whose understanding gives them plenty to think about. Arabic elements incorporated into Persian acquire a special taste, and they would frequently not be adequate in their original Arabic environment any more. In my personal view, even though Sa'di's style and language is an exceedingly beautiful and polished means of expression, it is on no account apposite to learning "real and true" Classical Persian by the aid of it, as the *Golestān* was and still is regarded appropriate for this purpose. Although Arabic has a strictly regulated grammatical structure, Sa'di seems to have managed not only to fully incorporate its elements into his Persian diction, but also to use his innovative Arabic style in setting up an ornamented prose adored by anyone who reads it up to this day. And despite the occasional interpretational anomalies, in the eyes of Iranians, Sa'di's language unerringly fulfils the requirements for what is expected from precious literary works: a high quality and quantity of Arabisms that sometimes reach the border of unintelligibility.

The list of my publications pertinent to the topics covered in the dissertation is as follows:

1) Arabic Proverbs from Iran: Some Characteristics of Arabic Spoken in Khūzistān Province, In: S. Procházka, V. Ritt-Benmimoun (Eds.): *Between the Atlantic and Indian Oceans, Studies on Contemporary Arabic Dialects, Proceedings of the 7th AIDA Conference held in Vienna from 5-9 September 2006*. Neue Beihefte zur Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes, Band 4. Wien, Münster: Lit Verlag 2008. pp. 195-205.

2) Az arab szóelemek típusai Sa'di *Golestān* című művében: Az arab birtokos szerkezet használata, In: *Orientalista Nap 2005, 2007*. Budapest: MTA Orientalisztikai Bizottság, ELTE Távol-Keleti Intézet, Budapest 2008, pp. 50-58.

3) Shi'ite Panegyric Poems from the Township of Dašt-i Āzādagān (Khūzistān), In: *Romano-Arabica VI-VII, Proceedings of the Colloquium Peripheral Arabic Dialects, University of Bucharest, Center for Arab Studies*, Bucharest: Editura Universităţii din Bucureşti 2006/2007, pp. 39-49.

4) Some Arabic and Persian *termini technici* of Fishing and Pearl-Diving Current on Both Sides of the Gulf, In: *Proceedings of the 1st Linguistics in the Gulf Conference*, 2007, Qatar University, College of Arts and Sciences, Department of Foreign Languages. (in print)

5) Arabic-Persian Language Contact, In: S. Weninger, M. P. Streck (eds.): *Handbook of Semitic Languages, Handbooks of Linguistics and Communication Science*. Berlin – New York: Walter de Gruyter. (in print)